

Handläggare
Irma Ortega Cruz
Telefon: 08-508 24 424

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Bastu vid Sättrastrandsbadet

- Svar på medborgarförslag om bastu vid Sättrastrandsbadet samt inriktningsbeslut

Förvaltningens förslag till beslut

1. Nämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på medborgarförslaget Bastu vid Sättrastrand DNR 1.2.4./948-2018
2. Nämnden godkänner förvaltningens förslag att ta fram ett beslutsärende för bastu vid Sättrastrandsbadet i enlighet med detta tjänsteutlåtande.
3. Nämnden godkänner förvaltningens förslag att vid avtal om samarbete med förening avtala om särskilda bastutider för olika grupper och att det finns möjlighet att basta med badkläder.

Susanne Leinsköld
Stadsdelsdirektör

Sara Heppling Trygg
Avdelningschef

Sammanfattning

Den 7 februari 2017 inkom ett medborgarförslag till Skärholmens stadsdelsnämnd om att anlägga en bastu och omklädningsrum i anslutning till utebad, uterum och motionsspår vid Sättrastrandsbadet. Stadsdelsnämnden beslutade den 14 december 2017 att ge förvaltningen i uppdrag att under 2018 inleda en samordnad utredning av kostnader, förutsättningar och intresse för att bilda bastuförening med ansvar över ett kallbadhus/bastu vid Sättradalsbadet.

Förvaltningen föreslår att en bastuanläggning anläggs vid Sättrastrandsbadet enligt samma modell som Södermalms stadsdelsförvaltning har med Tanto bastuförening. Förslaget innebär

att det finns ett samarbete mellan förvaltning och förening när det gäller drift och underhåll av bastuanläggningen.

Bakgrund

Ett kallbadhus/en bastuanläggning längs Stockholms sydvästra Mälarstrand har efterfrågats genom ett medborgarförslag. Liknande medborgarförslag har kommit in till flera andra stadsdelsnämnder såsom Södermalm, Hägersten-Liljeholmen, Farsta, Skarpnäck, Älvsjö, Enskede-Årsta-Vantör och Östermalm. Det finns ett stort intresse för utvecklingen av denna typ av anläggningar från stadens invånare.

Kommunfullmäktige har i budget för 2019 gett exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och berörda stadsdelsnämnder i uppdrag att upprätta en handlingsplan för fler nya offentliga strandbad i staden samt att underlätta för fler bastuflottar på stadens vatten. Detta ärende ska också ses som ett svar på uppdraget att bistå i upprättandet av denna handlingsplan.

Ärendet

Förvaltningen har under 2018 genomfört en utredning av kostnader, förutsättningar och intresse för att bilda bastuförening med ansvar över ett kallbadhus/bastu vid Sättradalsbadet. Under utredningsperioden har ytterligare ett förslag om bastu inkommit. Föreliggande ärende är förvaltningens svar på utredningsuppdraget samt på det nya medborgarförslaget.

Planeringsunderlag och styrdokument

I Stockholms stads översiktsplan betonas vikten av att förbättra parker och att den grönbå sammanhängande strukturen, det vill säga vatten och grönområden, ska bevaras: i stadens riktlinjer Grönare Stockholm lyfts behovet av att stärka stadens gröna kvaliteter. Grönstrukturen ska vara en del av stadens offentliga rum som genom olika funktioner och kvaliteter bidrar till en levande och trygg stad för alla stockholmare.

I stadens idrottspolitiska program som fastställdes i januari 2019, anges bland annat att staden ska arbeta för att erbjuda attraktiva möjligheter till friluftsliv i stockholmarnas närmiljö. I programmet står att det ska finnas ett rikt utbud av friluftaktiviteter som är tillgängliga för såväl invånare som besökare, inte minst genom att tillhandahålla vattennära platser som strandbad med attraktiva aktiviteter. En fysiskt aktiv befolkning ger en god folkhälsa vilket ger samhällsekonomiskt positiva effekter. Forskning har dessutom visat att vistelse i naturen i sig är hälsofrämjande. Stockholms stad

har också som mål att minska de skillnader som finns bland invånarnas möjligheter till fysisk aktivitet på grund av bland annat socioekonomiska förutsättningar. Ett sätt är att satsa på särskilda insatser inom olika områden framförallt i ytterstadsområden.

Slutligen finns i parkplanen för Skärholmen, antagen 2017, ett uttalat mål att utreda möjligheten till ett kallbadhus/bastu vid Sättrastrandsbadet för att förbättra möjligheterna att använda badplatsen året runt.

Beskrivning av Sättrastrandsbadet

Sättrastrandsbadet ligger vid Mälaren i stadsdelen Sättra och inom Sättraskogens naturreservat. Badet har en 350 meter lång sandstrand och gränsar till ett stort område med både sand, klippor och gräs. Förbi badet leder en lång promenadväg som går från gården Johannesdal i syd till Gröndal i norr.

Sättrastrandsbadet är ett bad med EU-standard. Det innebär bland annat att förvaltningen avsätter medel för att underhålla badet enligt stadens särskilda riktlinjer för EU-bad som till exempel regelbunden tillsyn, regelbundna provtagningar, besiktningar samt intensiv drift och underhåll av badplatsen. Badplatsen är tillgänglighetsanpassad med tillgänglig badbrygga och toaletthytt. Stranden har också god tillgänglighet för cyklisterna och bilister, servering, offentliga toaletter och omklädningsrum. Besökare som åker kommunalt får dock promenera till badet från busshållplats Alsättravägen eller gå från Sättra tunnelbanestation.

Sättrastrandsbadet har ca 2 000 besökare per dag under sommaren, totalt ca 200 000 besök under sommarmånaderna.

Förutsättningar för placering av bastu vid Sättrastrandsbadet

I detaljplanen för Sättrastrandsbadet finns det planstöd för bastu, sjöbodarna och servering som idag inte är byggda. För att bygga i reservatet krävs ett reservattillstånd för nya byggnader, dock har verksamhet som är öppen för allmänheten goda möjligheter att beviljas tillstånd. Det råder inget strandskydd vilket innebär att det är tillåtet att bygga längs en lång sträcka framför badet.

Sättrastrandsbadet ligger i ett läge utsatt för östlig vind samt svallvågor från den täta båttrafiken i Mälaren. Bryggorna och landgångarna utsätts därför för stora påfrestningar. Det går att förankra bryggorna i strandbotten men det finns risk för att det uppstår stora problem med dragning. En fast konstruktion, t ex en

bastuflotte som ligger i vattnet året runt och förankras vid en brygga, är därmed också problematisk på grund av hög risk för krasch med is.

Idag finns en brygga som fälls in och parkeras säsongsvis. Det finns också en ny klätterflotte som sjösätts inför vintern. När klätterflotten ligger ute under sommaren görs det en daglig tillsyn av driftentreprenörer för att garantera säkerheten.

Referensprojekt - bastuflotte i Tanto, Årstaviken

Vid Tanto badplats finns en bastuflotte som kommit till efter ett medborgarförslag till Södermalms stadsdelsnämnd 2015. Förslaget byggde på idén att möjliggöra bad året om i Årstaviken. 2016 köpte Södermalms stadsdelsförvaltning in en bastuflotte med plats för 10 personer och anlade den vid Tanto badplats. Stadsdelsförvaltningen finansierade även projektering, bygglovsansökan, landgång, installation av el och vatten samt vedbod.

Bastuflotten i Tanto drivs av en medlemsförening som har ansvar för verksamheten och för mindre underhåll av bastun. Föreningen och Södermalms stadsdelsförvaltning har tecknat ett avtal där ansvar och åtaganden för drift och underhåll är specificerat. I avtalet regleras även krav på öppettider för allmänheten, särskilda tider för dam, herr -och mixbastu samt inträdesavgift för enskilda besökare.

Bastuflotten är välbesökt och omtyckt av föreningens medlemmar. De har även verksamhet som är öppen för allmänheten ett par gånger i veckan. Under 2018 fanns det 450 medlemmar i föreningen som finansierar verksamhetens kostnader genom medlemsavgifter, inträdesavgift för icke medlemmar och genom privatbokningar. Totalt var intäkterna 458 000 kronor år 2017. Medlemsavgiften är 500 kr/år samt en engångsavgift på 500 kr för ny medlem.

Bastuföreningen i Tanto driver verksamheten ideellt samt finansierar och ansvarar bland annat för:

- Medlemshantering och bokningssystem
- Inköp av förbrukningsmaterial och inventarier
- Larm
- Försäkring
- Planering av verksamheten
- Kommunikation och administration
- Underhåll av bastuns faciliteter

Totalt var utgifterna 190 000 kronor år 2017.

Sätraskogens bastuförening

Under 2018 bildades Sätraskogens bastuförening i Skärholmens stadsdelsnämndsområde. Föreningen är intresserad av att samarbeta med förvaltningen i bastufrågan och villig att ta ansvar för att driva verksamhet för bastun.

Mobil bastu på Sättrastrandsbadet

I november 2018 genomförde förvaltningen och föreningen ett gemensamt event för att testa intresset för bastubad vid Sättrastrandsbadet. Förvaltningen hyrde en mobil bastu med plats för 6 personer som placerades vid Sättrastrandsbadet tre helger i rad. Sätraskogens bastuförening tog ansvar för att ordna med det praktiska kring bastubadandet och förvaltningen bekostade inköp av ved samt hyrde in en portabel toalett. Besöket var gratis och det var inte krav på att förboka. Bastuföreningen ordnade med en vedkorg och sittplatser utanför bastun för att kunna grilla korv eller samtala runt elden.

Samarbetet och ansvarsuppdeleningen mellan förvaltning och föreningen fungerade bra. Det kom totalt 320 bastubesökare i alla åldrar, främst från stadsdelsområdet men även från andra delar av staden. Reaktionen var positiva både hos besökare och hos arrangörer.

Den 8 december 2018 hölls ett utvärderingsmöte med föreningens medlemmar kring eventet där det framkom många positiva reaktioner på initiativet. Många framhöll det positiva i mötet med andra människor i olika åldrar.

Efter initiativet med den mobila bastun har det även inkommit ytterligare ett medborgarförslag med önskemål om att permanenta bastun i Sättra strandbadet (DNR 1.2.4./948-2018)

Kostnadsuppskattningar

Förvaltningen har tagit fram kostnadsuppskattningar för investering, drift och underhåll av en mindre bastuanläggning vid Sättrastrandsbadet.

Som beslutsunderlag presenteras kostnader för investering, drift och underhåll för nämnden beroende på om ansvar och kostnader delas med förening eller inte.

- Investeringskostnad - engångskostnad för inköp av bastuanläggning och tillhörande omkostnader.
- Underhållskostnader - reparation och grovrengring.

- Driftskostnader - städning, personal, inköp av förbrukningsinventarier, el, inköp av ved.

Uppskattningarna baseras på de kostnader som förvaltningen tagit del av kring bastufloften i Tanto från den lokala bastuföreningen och från Södermalms stadsdelsförvaltning. Uppskattade investeringskostnader baseras på priser från den leverantör av bastufloftar och bastustugor som producerat bastufloften i Tanto. Externa driftskostnader har uppskattats utifrån prisbild inom förvaltningens upphandlingar för städning av strandbadens toaletter från tidigare år.

Investering - kostnadsuppskattning investering i bastustuga
Den totala investeringskostnaden bedöms till 750 tskr, vilket inkluderar inköp av bastu, samt tillkommande anläggningsarbete. 750 tskr utgör 2019 drygt 17 % av nämndens tilldelade nyckelinvesteringsmedel.

Förvaltningen bedömer att bastun har en förväntad livslängd på fem år, därefter krävs en återinvestering med motsvarande kostnad. Avskrivning bedöms till fem år, vilket innebär ökade räntekostnader under perioden.

Drift och underhåll

Nedan presenteras två alternativ för drift och underhåll av en bastuanläggning vid Sättrastrandsbadet. Alternativ 1 innebär att förvaltningen ensam sköter all drift och underhåll och alternativ 2 innebär att ansvaret delas med en förening.

Alternativ 1: kostnadsuppskattning baserad på en bastuanläggning som är öppen året runt om förvaltningen sköter all underhåll och drift utan samarbete med annan aktör.

Den årliga kostnaden för drift och underhåll för nämnden bedöms till 390 tskr baserat på att förvaltningen bekostar personal som ansvarar för att tillhandahålla ved, öppna, stänga och städa bastun dagligen, bokningssystem som förvaltningen administrerar samt reparationer och grovstädning. Jämfört med Tanto bastuförenings kostnader ligger skillnaden i detta förslag i att deras arbete görs på ideell basis. Den uppskattade kostnaden utgör ca 37 % av förvaltningens prognosticerade medel för extern parkdrift.

Alternativ 2: kostnadsuppskattning baserad på en bastuanläggning som är öppen året runt om. Förvaltningen bekostar underhållskostnader och en förening ansvarar för driftkostnader.

Den årliga underhållskostnaden för nämnden bedöms till 50 tskr, baserat på Södermalms stadsdelsförvaltnings årliga underhållskostnader. Uppskattningen bygger på att föreningen står för kostnaderna för ved, el, försäkring, förbrukningsinventarier, städning samt står för bemanning av bastun. Detta innebär att bastuföreningen måste få in intäkter för att finansiera omkostnaderna. Den uppskattade kostnaden för nämnden utgör ca 10 % av förvaltningens prognosticerade medel för underhåll av parkmark.

Jämställdhet

Förvaltningen har i dagsläget inte hittat någon relevant statistik som visar på fördelningen mellan män och kvinnors möjligheter till eller önskemål att få möjlighet att bada bastubad. Antagandet görs dock att beroende på hur verksamheten planeras kan det bli olika inkluderande och tillgänglig för vissa grupper av kvinnor och män, flickor och pojkar som kan ha skilda villkor utifrån etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsvariation.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i avdelningen för medborgarservice och stadsutveckling.

Slutsatser och förslag

Förvaltningen föreslår att nämnden ger i uppdrag åt förvaltningen att ta fram ett genomförandeärende för en bastustuga vid Sättrastrandsbadet utifrån följande förutsättningar:

1. Modellen med samverkan mellan förvaltning och förening hämtas från Södermalms stadsdelsförvaltning och Tanto bastuförening.
2. I avtalet som tecknas mellan förvaltning och stadsdel ska det finnas riktlinjer som säkerställer att verksamheten blir tillgänglig för alla oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsvariation.
3. En förutsättning för investeringen är att drift- och underhållskostnader för en bastustuga blir enligt alternativ 2 som presenterats ovan, att förvaltningen bekostar underhållskostnader och en förening ansvarar för driftkostnader.
4. Lösningen med en bastustuga som köps in och underhålls av stadsdelsförvaltningen är tillfällig och sträcker sig över bastustugans livslängd, vilket förväntas vara i fem år, baserat på Södermalms stadsdelsförvaltnings erfarenhet av

bastun i Tanto, eventuellt lite längre på grund av de olika förhållandena och förväntat besöksstryck. När anläggningen kräver ny investering avslutas projektet och anläggningen tas bort.

5. Förvaltningen ska äga rätten att med omedelbar verkan säga upp avtalet och ta bort anläggningen vid händelse av misskötsel eller situationer i anslutning till anläggningen som medför risk för människors hälsa och välbefinnande eller åverkan på stadens utrustning. En sådan klausul föreslås därför finnas med i ett avtal.

Grund för förvaltningens förslag till beslut presenteras nedan:

Rekreativt och hälsofrämjande värdeskapande

Förvaltningen menar att en bastu vid Sättrastrandsbadet skulle bidra till att höja kvaliteten i rekreationsområdet som helhet. Vidare att stora vinster kan förväntas vad gäller såväl sociala som rekreativa värden. Sättrastrandbadet är stadsdelsområdets mest välbesökta bad och det finns mycket som talar för att en bastu skulle vara ett populärt och välkommet inslag. En bastu vid Sättrastrandsbadet passar även bra in på hur staden kan investera för att utöka möjligheterna för att öka mångfalden i stadens offentliga rum, öka de grönbå kvaliteter och bidra till en levande och trygg stad för alla stockholmare. En välbesökt anläggning skulle också vara grund för att återigen verka för att kollektivtrafiken ska trafikera ned till badet, något som Skärholmens stadsdelsnämnd och förvaltning verkat för vid upprepade tillfällen.

Ekonomiska förutsättningar

Förvaltningen menar att det, om nämnden vill göra en sådan prioritering, finns utrymme i 2019 års budget till att anlägga en bastustuga vid Sättrastrandsbadet genom en omprioritering av medel från planerade investeringar i nämndens huvudanläggningar såsom parkvägar, trappor, parkbänkar, skräpkorgar och lekutrustning. På samma sätt finns det under perioden utrymme för underhåll av anläggningen genom att underhållsmedel prioriteras om från huvudsakligen underhåll av naturmark, underhåll av lek- sportutrustning, markbeläggning och parkutrustning. Konsekvensen av omfördelning av medel är alltså att upprustning av till exempel utrustning och markbeläggning antingen skjuts på framtiden eller görs i mindre omfattning än vad som planerats, samma sak gäller underhåll som till exempel innebär färre kvadratmeter slyröjd yta och att sådant som målning eller utbyte av slitna parkbänkar skjuts på framtiden.

Förvaltningen menar dock att det inte är ekonomiskt försvarbart att var 5:e år, eller däromkring, återinvestera en så stor del av nämndens investeringsbudget i en ny/total upprustning av en bastuanläggning. Förvaltningen menar också att även om investeringsmedel skulle kunna tillföras på annat sätt innebär en permanent eller större anläggning också ytterligare och ökande underhållskostnader, utöver det som redovisas som uppskattad kostnad i detta ärende, framöver vilket förvaltningen inte ser att det kommer finnas utrymme för i nämndens budget för parkunderhåll. Bastustugan installeras enligt förvaltningens förslag därmed utan vatten och avlopp, vilket innebär att en sådan anläggning saknar dricksvatten, toalett och duschrum. Besökare hänvisas då till befintliga toaletter och omklädningsrum vid Sättrastrandsbadet.

Förvaltningen menar vidare att det under denna period bör vara en fråga för staden centralt att ta ställning till hur ekonomiskt hållbara och högkvalitativa anläggningar för bastubad ska kunna erbjudas Stockholmarna på längre sikt. Att varje enskild stadsdelsförvaltning ska stå för en mindre bastulösning ser förvaltningen inte som långsiktigt hållbart eller önskvärt om en sådan tradition ska kunna stärkas och utvecklas i staden.

Bastuflotte eller bastustuga

På grund av dåliga förutsättningar med svåra svallvågor anser förvaltningen inte att det är lämpligt att anlägga en bastuflotte. Istället föreslår förvaltningen en bastustuga som kan placeras på lämplig plats vid Sättrastrandsbadet. En bastustuga kan användas året om och levereras med kranbil direkt till önskad plats.

Avtal mellan förening och förvaltning

En förutsättning för att en bastu vid Sättrastrandsbadet ska vara möjlig rent ekonomiskt är att en del av arbetet sköts av en förening, på samma sätt som Tanto bastuföreningen samarbetar med Södermalms stadsdelsförvaltning. I det avtal som behöver tecknas med en förening ska respektive ansvarsområden vara tydligt för båda parter. Förvaltningen äger bastustugan och har ansvar för dess underhåll samt för att anläggningen är försäkrad medan föreningen ansvarar för drift, administrativt arbete, öppethållande, säkerställande att alla grupper får tid att basta utifrån särskilda behov, kostnader för ved, el, förbrukningsinventarier och försäkring för verksamheten.

Risker och utmaningar

Att överlåta en huvudsaklig del av bastustugans verksamhet till en ideell förening har många fördelar men det finns också risker. En risk som finns med all ideell verksamhet är att föreningens

medlemmar tappar intresset eller förlorar möjligheten att driva verksamhet. Risken kan minimeras genom ett gott och välplanerat samarbete mellan förvaltning och förening och med besökarna så att förvaltning och nämnd kan ha en god uppfattning om verksamhetens kvalitet och tillgänglighet.

Det finns också en risk att det uppstår problem med besökare som inte kan sköta sig och att föreningen inte har kapacitet eller resurser att hantera svåra situationer. Detta kan i sin tur leda till att förvaltningen i förlängningen inte har möjlighet att understödja verksamheten. Skulle alltför många svåra situationer uppstå kan förvaltningen behöva avsluta verksamheten vid bastun. En sådan klausul föreslås därför finnas med i ett avtal.

Jämställdhetsanalys

Bastubad har en lång tradition i Sverige och i många andra kulturer. Det är en aktivitet som har positiv inverkan på hälsan och är ett populärt rekreativt nöje som utnyttjas av många olika grupper. Traditionellt i Sverige har både män och kvinnor badat nakna tillsammans i den privata bastun medan i den allmänna är baden ofta åtskilda mellan könen, antingen av tid eller av rum.

Förvaltningen bör därför säkerställa att bastustugan är tillgänglighetsanpassad utifrån flera olika funktionsvariationer. Det bör även finnas avsatta bastutider för särskilda grupper som behöver det. Det är viktigt i denna typ av miljöer att människor känner sig trygga och inte utsatta. Åtgärder som också bör tillämpas är möjligheten att bära badkläder i bastun för de som inte vill bada bastu nakna.

Bilagor

1. Medborgarförslag
2. Tjänsteutlåtande